

MATURA 2006

"Wszelka władza społeczności ludzkiej
początek swój bierze z woli narodu"

Komentarz do zadań z wiedzy o społeczeństwie

LIPIEC 2006

Opracowano w Centralnej Komisji Egzaminacyjnej
z wykorzystaniem materiałów otrzymanych z okręgowych komisji egzaminacyjnych

WSTĘP

Egzamin maturalny z wiedzy o społeczeństwie odbył się w całym kraju 8 maja 2006 r. i miał formę pisemną. Maturzyści mogli wybrać wiedzę o społeczeństwie jako przedmiot obowiązkowy lub dodatkowy.

Wiedza o społeczeństwie jako przedmiot obowiązkowy mogła być zdawana na poziomie podstawowym lub rozszerzonym. Egzamin na poziomie podstawowym trwał 120 minut i polegał na rozwiązaniu zadań z arkusza I. Po przerwie do egzaminu przystąpili maturzyści, którzy zadeklarowali we wrześniu zdawanie egzaminu z wiedzy o społeczeństwie na poziomie rozszerzonym. W ciągu kolejnych 150 minut rozwiązywali zadania zawarte w arkuszu II. Warunkiem zdania egzaminu było uzyskanie co najmniej 30% punktów z poziomu podstawowego.

Zdający, którzy wybrali wiedzę o społeczeństwie jako przedmiot dodatkowy, zdawali egzamin na poziomie rozszerzonym. Egzamin trwał 270 minut i składał się z dwóch części. W pierwszej części zdający rozwiązywali arkusz I, w drugiej – arkusz II. Były to te same arkusze, które rozwiązywali maturzyści zdający wiedzę o społeczeństwie jako przedmiot obowiązkowy. Dla przedmiotu zdawanego jako dodatkowy nie określono progu zaliczenia.

OPIS ARKUSZY EGZAMINACYJNYCH

Zadania zawarte w arkuszach egzaminacyjnych sprawdzały umiejętności odpowiadające standardom wymagań egzaminacyjnych. Pozwalały maturzystom wykazać się:

- znajomością i rozumieniem zjawisk oraz procesów z następujących obszarów:
  - społeczeństwo
  - polityka
  - prawo
  - problemy współczesnego świata
- umiejętnością stosowania wiadomości i słownictwa do wyjaśnienia procesów zachodzących we współczesnym świecie
- umiejętnością przedstawiania i oceniania wydarzeń oraz formułowania logicznej wypowiedzi pisemnej.

Arkusze egzaminacyjne dostępne są na stronie CKE www.cke.edu.pl

Arkusz I – poziom podstawowy

Arkusz I zawierał 25 zadań, w tym kilka zadań złożonych, z których poszczególne części badały różne umiejętności, np. analizowania i czytania przepisów prawnych, interpretowania danych statystycznych, formułowania i uzasadniania własnego stanowiska. Zadania otwarte i zamknięte, różnego typu, obejmowały wszystkie obszary wiedzy wymienione w standardach wymagań egzaminacyjnych. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań zdający mógł otrzymać 100 punktów.

Opis zadań egzaminacyjnych. Sprawdzane umiejętności, typowe odpowiedzi i uwagi do rozwiązań maturzystów**Zadanie 1. (2 pkt)****Podkreśl dwie cechy współczesnego państwa.**

- A) Organizacja polityczna
- B) Organizacja internacjonalistyczna
- C) Organizacja terytorialna
- D) Organizacja eksterytorialna
- E) Organizacja dobrowolna

<p>Sprawdzane umiejętności Zadanie sprawdza wiedzę z I obszaru standardów dla poziomu podstawowego dotyczącą organizacji współczesnego państwa.</p>
<p>Łatwość zadania 0,90 – bardzo łatwe</p>
<p>Typowe poprawne odpowiedzi zdających A, C</p>
<p>Przykładowe błędy D</p>
<p>Komentarz Zdający nie mieli problemów z rozwiązaniem zadania. Błędne wskazywanie punktu D przez maturzystów wynikało z nierozumienia pojęcia użytego w dystraktorze.</p>

Zadanie 2. (1 pkt)**Wybierz stwierdzenie, które odpowiada prawnej ocenie opisanej sytuacji.**

K.K. Art.278 § 2. Kto bez zgody osoby uprawnionej uzyskuje cudzy program komputerowy w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Opis sytuacji

Janek ściągnął z Internetu nową grę komputerową wraz z kodem, który umożliwia instalację i uruchomienie programu bez kupna wymaganej licencji. Dziewczyna Janka odmówiła grania w tę grę. Stwierdziła, że została ona zdobyta w sposób bezprawny. Janek poczuł się dotknięty tą uwagą, uznając, że ceny gier komputerowych są zbyt wysokie, by kupować je legalnie.

- A) Janek zdobył program i kod umożliwiające jego instalację bez kupna licencji od autora, w związku z czym odniósł konkretną korzyść majątkową.
- B) Janek uzyskał program, który nie był cudzy, skoro można go było bez problemu zdobyć w Internecie.
- C) Janek zdobył program i kod umożliwiające jego instalację bez kupna licencji od autora, ale ponieważ program i kod był powszechnie dostępny do ściągnięcia w Internecie nie odniósł on specjalnej korzyści majątkowej.

Podstawą zadania była analiza źródła normatywnego i właściwe określenie opisanej sytuacji prawnej.

Sprawdzane umiejętności Zadanie sprawdza umiejętność z II obszaru standardów dla poziomu podstawowego. Zdający wykazują się rozumieniem problemu prawnego.
Łatwość zadania 0,61 – umiarkowanie trudne
Typowe poprawne odpowiedzi zdających A
Najczęściej powtarzające się błędy B, C
Komentarz Powszechność opisywanego w zadaniu zjawiska powoduje, że jego ocena prawna i moralna nie jest w społeczeństwie jednoznaczna.

Zadanie 3. (4 pkt)

Podkreśl skróty czterech nazw organizacji międzynarodowych, których członkiem jest Polska.

A) APEC	E) ASEAN
B) CEFTA	F) NAFTA
C) NATO	G) OBWE
D) OPA	H) UE

Sprawdzane umiejętności Zadanie sprawdza wiedzę z I obszaru standardów dla poziomu podstawowego, która dotyczy uczestnictwa Polski w organizacjach międzynarodowych.
Łatwość zadania 0,85 – łatwe
Typowe poprawne odpowiedzi zdających C, G, H [B]
Przykładowe błędy A
Komentarz Zadanie nie sprawiało trudności zdającym. Odpowiedź w nawiasie kwadratowym była uznawana, ze względu na błąd w konstrukcji zadania.

Zadanie 4. (1 pkt)

Podkreśl nazwę dokumentu stanowiącego podstawę prawną powołania i funkcjonowania Organizacji Narodów Zjednoczonych.

- A. Karta Atlantycka
- B. Deklaracja Narodów Zjednoczonych
- C. Karta Narodów Zjednoczonych
- D. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka

<p>Sprawdzane umiejętności Zadanie sprawdza wiedzę dotyczącą struktury i funkcjonowania organizacji międzynarodowych z obszaru I standardów dla poziomu podstawowego.</p>
<p>Łatwość zadania 0,42 – trudne</p>
<p>Typowe poprawne odpowiedzi zdających C</p>
<p>Przykładowe błędy wskazywanie Deklaracji Narodów Zjednoczonych (B)</p>
<p>Komentarz Błędna odpowiedź mogła wynikać z nieuważnego przeczytania treści zadania.</p>

Zadanie 5. (1 pkt)

Uporządkuj hierarchicznie, od najważniejszego, źródła prawa powszechnego Rzeczypospolitej Polskiej.

- A. Rozporządzenia
- B. Ustawy
- C. Konstytucja RP

<p>Sprawdzane umiejętności Zadanie sprawdza wiedzę z obszaru I standardów dla poziomu podstawowego dotyczącą prawa powszechnego w Polsce. Zdający powinien wykazać się umiejętnością hierarchizowania dokumentów prawnych.</p>
<p>Łatwość zadania 0,89 – łatwe</p>
<p>Typowe poprawne odpowiedzi zdających 1–C, 2–B, 3–A</p>
<p>Przykładowe błędy C, A, B</p>
<p>Komentarz Większość maturzystów dobrze rozwiązała to zadanie. Zdający w nielicznych wypadkach mieli problemy z hierarchizacją.</p>

Zadanie 6.(1 pkt)

Uporządkuj chronologicznie pełnienie funkcji Prezesa Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej przez następujące osoby:

- A. Waldemar Pawlak
- B. Tadeusz Mazowiecki
- C. Jan Olszewski
- D. Jan Krzysztof Bielecki

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza wiedzę z II obszaru standardów dla poziomu podstawowego – lokalizowanie w czasie i przestrzeni wydarzeń i postaci z życia publicznego.

Łatwość zadania

0,37 – trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

1 – B, 2 – D, 3 – C, 4 – A

Najczęściej powtarzające się błędy

Zdający najczęściej popełniali błąd, ustalając kolejność objęcia funkcji premiera przez J. Olszewskiego i W. Pawlaka, a także J. Olszewskiego i J. Bieleckiego.

Komentarz

Warto przypomnieć, że standardy wymagań egzaminacyjnych, wskazują na umiejętność lokalizowania ważnych wydarzeń i postaci życia publicznego w czasie i przestrzeni. Przystępujący do matury z wiedzy o społeczeństwie powinni znać najważniejsze postacie z życia politycznego z historii współczesnej. Zadanie okazało się trudne. Należy jednak zaznaczyć, że zdający nie mieli problemów z określeniem pierwszego premiera, czyli T. Mazowieckiego i dość często wskazywali jako ostatniego premiera W. Pawlaka.

Zadanie 7. (4 pkt)

Przyporządkuj zasadom państwa demokratycznego (1 – 4) odpowiadające im zapisy w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. (A – E).

- 1) Zasada suwerenności narodu
  - 2) Zasada państwa prawa
  - 3) Zasada podziału władzy
  - 4) Zasada pluralizmu politycznego
- A. „Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej opiera się na [...] równowadze władzy ustawodawczej, władzy wykonawczej i władzy sądowniczej.”
  - B. „Rzeczpospolita Polska jest państwem jednolitym.”
  - C. „Rzeczpospolita Polska zapewnia wolność tworzenia i działania partii politycznych.”
  - D. „Władza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej należy do Narodu.”
  - E. „Organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa.”

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza rozumienie aktów prawnych określających zasady funkcjonowania państwa demokratycznego – obszar I standardów dla poziomu podstawowego.

Łatwość zadania 0,81 – łatwe
Typowe poprawne odpowiedzi zdających 1 – D, 2 – E, 3 – A, 4 – C
Przykładowe błędy 1 – B
Komentarz Zdający nie mieli większych trudności z rozwiązaniem zadania.

Zadanie 8. (7 pkt)

Zaznacz te zdania, które są zgodne z zasadami wprowadzanymi przez Konstytucję RP z 2 kwietnia 1997 roku, wpisując przy nich TAK, a w wypadku zdań niezgodnych, wpisz NIE.

Zdania	TAK/NIE
1. Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny.	
2. Kobieta i mężczyzna w Rzeczypospolitej Polskiej mają równe prawa w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym.	
3. Obywatel polski nie może utracić obywatelstwa polskiego ani się go zrzec.	
4. Nikt nie może być poddany torturom ani okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu i karaniu.	
5. Obywatel bezprawnie pozbawiony wolności nie ma prawa do odszkodowania.	
6. Każdemu zapewnia się wolność sumienia i religii.	
7. Odpowiedzialności karnej podlega ten, kto dopuścił się czynu zabronionego przez ustawę obowiązującą w chwili aresztowania.	

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętności z II obszaru standardów dla poziomu podstawowego – czytanie ze zrozumieniem aktów normatywnych. Zadaniem maturzystów było zidentyfikowanie zasad zapisanych w Konstytucji RP z 1997 r.

Łatwość zadania

0,81 – łatwe

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

1 – TAK, 2 – TAK, 3 – NIE, 4 – TAK, 5 – NIE, 6 – TAK, 7 – NIE

Przykładowe błędy

7 – TAK

Komentarz

W większości przypadków zadanie rozwiązywano poprawnie. Można więc wnioskować, że tegoroczni maturzyści znają Konstytucję RP.

Zadanie 9. (4 pkt)

Do podanych zadań lub uprawnień instytucji Unii Europejskiej (A – D) przyporządkuj ich nazwy (1 – 5).

- A. Wypracowuje i koordynuje politykę wewnętrzną i zagraniczną UE, zawiera umowy międzynarodowe.
- B. Jest głównym organem zarządzającym i wykonawczym Wspólnot Europejskich, reprezentuje ich interesy oraz koordynuje działania Wspólnot, realizuje postanowienia zawarte w traktatach i aktach prawnych.
- C. Ma prawo uchwalania budżetu, ma prawo przyjmowania nowych członków oraz zatwierdzania układów stowarzyszeniowych, kontroluje pracę Komisji Europejskiej.
- D. Zapewnia przestrzeganie prawa wspólnotowego, orzeka o zgodności aktów prawnych wydawanych przez instytucje Wspólnot z traktatami Wspólnot, rozpoznaje spory między państwami lub między Komisją Europejską i państwami założycielskimi. Jego orzeczenia są bezpośrednio wykonywane w państwach członkowskich.

- 1) Komisja Europejska
- 2) Europejski Trybunał Sprawiedliwości
- 3) Parlament Europejski
- 4) Trybunał Rewidentów Księgowych (Obrachunkowy)
- 5) Rada Unii Europejskiej

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza wiedzę z I obszaru standardów dla poziomu podstawowego dotyczącą struktury i funkcjonowania Unii Europejskiej.

Łatwość zadania

0,53 – umiarkowanie trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

A – 5, B – 1, C – 3, D – 2

Najczęściej powtarzające się błędy

Zdający nie mieli problemów z przyporządkowaniem uprawnień w przypadku Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (D 2). Najczęstszy błąd, to przypisywanie uprawnień Parlamentu Europejskiego do Trybunału Rewidentów Księgowych (Obrachunkowy) - (C 4). Mylono także uprawnienia Parlamentu Europejskiego z Radą Unii Europejskiej, przypisując je zamiennie (A 3 i C 5).

Komentarz

Zadanie sprawdzało podstawową wiedzę na temat kompetencji instytucji Unii. Nie wszyscy maturzyści opanowali te wiadomości. Świadczą o tym błędy i wskaźnik łatwości zadania.

Zadanie 10. (3 pkt)**Rozwiń skróty nazw partii i ugrupowań politycznych.**

AWS –

SDPL –

UPR –

<p>Sprawdzane umiejętności Zadanie sprawdza wiedzę z I obszaru standardów dla poziomu podstawowego dotyczącą partii politycznych (nazw tych partii), działających we współczesnej Polsce.</p>
<p>Łatwość zadania 0,57 – umiarkowanie trudne</p>
<p>Typowe poprawne odpowiedzi zdających Akcja Wyborcza Solidarność Socjaldemokracja Polska Unia Polityki Realnej</p>
<p>Najczęściej powtarzające się błędy Zdający najczęściej pozostawiali niewypełnione miejsca przy skrócie AWS, natomiast najwięcej błędnych odpowiedzi było przy skrócie UPR – zdający pisali: Ugrupowanie Polskich Rodzin lub Unia Pracy Robotników lub Unia Pracy.</p>
<p>Komentarz Zdający nie znają partii mniej aktywnych w życiu politycznym oraz tych, które nie istnieją już na scenie politycznej.</p>

Zadanie 11. (5 pkt)

Jednym z najważniejszych problemów społecznych współczesnej Polski jest brak wystarczającej liczby miejsc pracy. Podaj nazwę tego zjawiska i jego przyczyny kulturowo – społeczne, ekonomiczno – gospodarcze, prawne i polityczne.

Zdający na podstawie wiedzy własnej mieli za zadanie określić jeden z najpoważniejszych problemów współczesnej Polski, a następnie omówić jego przyczyny, uwzględniając różne kategorie czynników mających wpływ na omawianą sytuację.

<p>Sprawdzane umiejętności Zadanie sprawdza umiejętności analizy problemu współczesnej Polski, jakim jest bezrobocie – obszar III standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego.</p>
<p>Łatwość zadania 0,62 – umiarkowanie trudne</p>
<p>Typowe poprawne odpowiedzi zdających</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Zjawisko to nazywane jest bezrobociem. ➤ Z powodów politycznych jest to związane z transformacją ustrojową. ➤ Z przyczyn prawnych – skomplikowana procedura związana z założeniem własnej spółki, a skomplikowane umowy o pracę są często nieopłacalne dla pracodawców.

- Przemiany gospodarcze, czyli przejście od przemysłu ciężkiego do lekkiego wiąże się ze zwolnieniem wielu osób z poprzednich stanowisk. Jest to przyczyna gospodarczo-ekonomiczna, a jednocześnie społeczna. Inną przyczyną społeczno-kulturową jest brak odpowiedniego wykształcenia i kwalifikacji oraz wyż demograficzny, co powoduje brak miejsc pracy.
- Dodatkowy problem sprawia to, że pracodawcy nie chcą zatrudniać osób młodych, preferując starsze i doświadczone.

Najczęściej powtarzające się błędy

- Określenie problemu jako *przeludnienia*; brak dokładnego określenia (nazwania) problemu słowem: *bezrobocie*.
- Wymienianie kilku przyczyn z jednej kategorii.
- Trudności z określeniem przyczyn politycznych i prawnych.

Komentarz

Zdający często mylili przyczyny ze skutkami. Rozpisywali się na temat przejawów bezrobocia, rozmiarów tego zjawiska oraz następstw bezrobocia w życiu codziennym. Często używali przykładów skutków bezrobocia z najbliższego otoczenia.

Zadanie 12. (2 pkt)

Wymień dwa sposoby bezpośredniego udziału w sprawowaniu władzy przez obywateli we współczesnym państwie demokratycznym.

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza wiedzę z I obszaru standardów dla poziomu podstawowego dotyczącą uczestnictwa obywateli w życiu publicznym.

Łatwość zadania

0,37 – trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

- udział w referendum
- podpisanie się pod projektem ustawy, która będzie rozpatrywana przez sejm, jeżeli podpisze się pod nią przynajmniej 100 tys. obywateli

Najczęściej powtarzające się błędy

- udział obywateli w wyborach
- głosowanie
- kandydowanie na posła
- wybieranie prezydenta
- inicjatywa ustawodawcza (bez podania określenia „ludowa” lub bez wskazania na poparcie przez 100 tysięcy obywateli)

Komentarz

Zadanie okazało się trudne. Maturzyści popełnili wiele błędów. Zdający w wielu przypadkach nie odróżniali demokracji bezpośredniej od demokracji pośredniej.

Zadanie 13. (2 pkt)

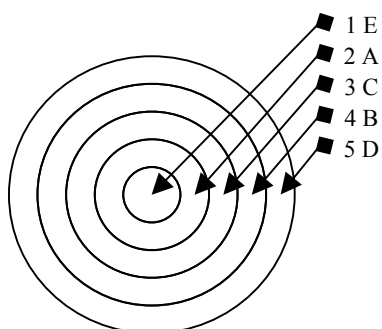
Podaj pełną nazwę dwóch organizacji pozarządowych działających w Polsce.

<p>Sprawdzane umiejętności Zadanie sprawdza wiedzę na temat uczestnictwa obywateli w różnych formach działalności publicznej – obszar I standardów dla poziomu podstawowego.</p>
<p>Łatwość zadania 0,62 – umiarkowanie trudne</p>
<p>Typowe poprawne odpowiedzi zdających</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Polski Czerwony Krzyż ➤ Polska Akcja Humanitarna ➤ Caritas Polska ➤ Amnesty International
<p>Najczęściej powtarzające się błędy</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ błędne zrozumienie pojęcia organizacja pozarządowa ➤ Rzecznik Praw Obywatelskich, Rzecznik Praw Dziecka, Najwyższa Izba Kontroli ➤ podawanie niepełnych nazw: Caritas, Monar, Czerwony Krzyż ➤ podawanie skrótów zamiast pełnych nazw: PCK
<p>Komentarz Błędy maturzystów świadczą o braku umiejętności odróżniania organizacji pozarządowych od instytucji państwowych, w tym międzynarodowych. Być może zdający nieuważnie czytali polecenie.</p>

Zadanie 14. (1 pkt)

Uzupełnij schemat, wpisując w odpowiednie miejsca diagramu litery przypisane poszczególnym jego elementom.

Rozwiązanie zadania polegało na uzupełnieniu diagramu.

- A) Rodzina
- B) Społeczność lokalna
- C) Grupa towarzyska
- D) Społeczeństwo
- E) Człowiek

Sprawdzane umiejętności Zadanie sprawdza umiejętności selekcji i porządkowania faktów – II obszar standardów.
Łatwość zadania 0,82 – łatwe
Typowe poprawne odpowiedzi zdających 1 – E, 2 – A, 3 – C, 4 – B, 5 – D
Przykładowe błędy Mylenie znaczeń następujących określeń: społeczność lokalna i grupa towarzyska.
Komentarz Zadanie nie sprawiało zdającym trudności.

Zadanie 15. (2 pkt)

Wyjaśnij zalety ordynacji proporcjonalnej.

Rozwiązanie zadania wymagało od zdających wiedzy dotyczącej ordynacji wyborczej i opisanie zalet ordynacji proporcjonalnej.

Sprawdzane umiejętności Zadanie sprawdza umiejętność z obszaru III standardów wymagań egzaminacyjnych – konstruowania samodzielnej odpowiedzi oraz uzasadniania przyjętego stanowiska.
Łatwość zadania 0,14 – bardzo trudne
Typowe poprawne odpowiedzi zdających Ordynacja proporcjonalna lepiej odzwierciedla zróżnicowanie polityczne społeczeństwa. Do sejmu dostają się nie tylko największe ugrupowania, ale i te, popierane przez mniejszą liczbę obywateli.
Najczęściej powtarzające się błędy Dzięki ordynacji proporcjonalnej wszystkie miejsca (np. w sejmie) zostają zapełnione. Partia, która zdobyła najwięcej głosów, dostaje najwięcej miejsc.
Komentarz Zadanie okazało się bardzo trudne. Maturzyści nie rozumieją zasad ordynacji proporcjonalnej. Zdający najczęściej opisywali, na czym polega system ordynacji proporcjonalnej. Tutaj też popełniali błędy. Liczne były prace, w których zdający przypisywali ordynacji proporcjonalnej zalety ordynacji większościowej.

Zadanie 16. (1 pkt)

Napisz, co jest podstawową jednostką terytorialną we współczesnej Polsce.

Zdający odpowiadali na podstawie wiedzy własnej.

<p>Sprawdzane umiejętności Zadanie sprawdza wiedzę z I obszaru standardów dla poziomu podstawowego, która dotyczy struktury terytorialnej współczesnego państwa.</p>
<p>Łatwość zadania 0,38 – trudne</p>
<p>Typowe poprawne odpowiedzi zdających Gmina</p>
<p>Najczęściej powtarzające się błędy trójpodział władzy, samorząd terytorialny, prezydent, wójt, wieś, województwo, kilometr</p>
<p>Komentarz Uczniowie nie znają podziału terytorialnego we współczesnej Polsce. Niektóre odpowiedzi błędne świadczą o tym, że maturzyści nie znają pojęcia struktura terytorialna.</p>

Zadanie 17. (4 pkt)

Uzupełnij schemat struktury organów wymiaru sprawiedliwości w Polsce.

Podstawą zadania jest schemat przedstawiający organy ochrony prawnej w Rzeczypospolitej Polskiej.

<p>Sprawdzane umiejętności Zadanie sprawdza znajomość struktury organów państwa – obszar I standardów dla poziomu podstawowego.</p>
<p>Łatwość zadania 0,49 – trudne</p>
<p>Typowe poprawne odpowiedzi zdających Trybunał Konstytucyjny, sądy wojskowe, Naczelny Sąd Administracyjny, Sąd Apelacyjny, Sąd rejonowy</p>
<p>Najczęściej powtarzające się błędy</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Sąd grodzki zamiast rejonowego ➤ <u>Najwyższy</u> Sąd Administracyjny zamiast <u>Naczelny</u> Sąd Administracyjny ➤ Trybunał Sprawiedliwości zamiast Konstytucyjny ➤ Sąd Wojskowy zamiast Sądy wojskowe
<p>Komentarz Zadanie okazało się trudne. Obok wypisanych powyżej błędów zauważono również liczne pomyłki popełniane przez zdających, które polegały, na niewłaściwym przytaczaniu pełnych nazw organów sądowych (brak precyzji).</p>

Zadanie 18. (4 pkt)

Nazwij problemy współczesnego świata, które zostały przedstawione na rysunkach Szymona Kobylińskiego i Plantu.

Podstawą zadania jest źródło ikonograficzne – cztery rysunki ilustrujące problemy współczesnego świata. Rozwiązanie zadania polegało na zinterpretowaniu rysunków.

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętności z II obszaru standardów dla poziomu podstawowego – korzystanie z różnych źródeł informacji oraz znajomość problemów i zagrożeń współczesnego świata.

Łatwość zadania

0,63 – umiarkowanie trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

A. Terroryzm, B. Ubóstwo, C. Konflikty zbrojne, D. Zanieczyszczenie środowiska

Najczęściej powtarzające się błędy

- Bezrobocie (żebractwo) zamiast ubóstwo
- Biurokracja (korupcja) zamiast zanieczyszczenie środowiska
- Podbój kosmosu, anarchizm, wojny w kosmosie zamiast terroryzm
- Problemy etniczne, walka, samowolka, zemsta

Komentarz

Nie zawsze zdający potrafili zinterpretować rysunek pod kątem problemów współczesnego świata. Można więc sadzić, że nieuważnie przeczytali polecenie.

Zadanie 19. (6 pkt)

Na podstawie tabeli i wykresu oraz wiedzy własnej wykonaj polecenia (19.1. –19.5.).

Zdający analizuje dane statystyczne, dotyczące poszczególnych rodzajów przestępstw w Polsce w latach 2000 – 2004 oraz wykrywalności przestępstw. Odczytuje dane z wykresu, wyciąga wnioski (zadania: 19.1. – 19.4.) oraz na ich podstawie i wiedzy własnej formułuje krótką odpowiedź (zadanie 19.5.). 19.1. (1 pkt)

19.1. (1 pkt)

Porównaj liczbę przestępstw przeciwko zdrowiu i życiu człowieka oraz liczbę kradzieży popełnionych w roku 2000 i w roku 2004. Napisz, jakie dostrzegasz zmiany.

19.2. (1 pkt)

Podaj, w którym roku i jakich przestępstw popełniono najwięcej.

19.3. (1 pkt)

Napisz, w którym roku i w jakiej kategorii przestępstw wykrywalność była największa.

19.4. (1 pkt)

Napisz, w jakiej kategorii przestępstw nastąpił największy spadek wykrywalności.

19.4. (1 pkt)

Napisz, w jakiej kategorii przestępstw nastąpił największy spadek wykrywalności.

19.5. (2 pkt)

Na podstawie materiałów źródłowych i wiedzy własnej wyjaśnij, dlaczego występuje tak poważna różnica w wykrywalności między przestępstwami przeciwko życiu i zdrowiu a kradzieżą.

<p>Sprawdzane umiejętności Zadanie sprawdza umiejętności z II i III obszaru standardów na poziomie podstawowym – korzystanie z różnorodnych źródeł informacji i formułowanie wniosków na ich podstawie.</p>
<p>Łatwość zadania 0,73 – łatwe</p>
<p>Typowe poprawne odpowiedzi zdających</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ 19.1. zmniejsza się liczba przestępstw przeciwko zdrowiu i życiu człowieka ➤ 19.2. 2004 rok – kradzież ➤ 19.3. 2004 rok – zabójstwo ➤ 19.4. uszkodzenie ciała ➤ 19.5. Kradzieży jest znacznie więcej niż przestępstw przeciwko zdrowiu. Brakuje funkcjonariuszy, aby się nimi zajmować. Poza tym zabójstwa i uszkodzenia ciała mają większą szkodliwość społeczną niż kradzieże.
<p>Najczęściej powtarzające się błędy</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Spadek wykrywalności w kradzieżach. ➤ Podawanie błędnych przyczyn różnic w wykrywalności między przestępstwami przeciwko zdrowiu i życiu a kradzieżami, np. słabo opłaceni policjanci. ➤ Podawanie błędnej daty rocznej np. 2003. ➤ Wypisywanie wszystkich lat lub przestępstw.
<p>Komentarz Zdający mieli problemy z odczytywaniem i zrozumieniem źródeł statystycznych. W zadaniu 19.3. niektórzy zdający analizowali wykrywalność przestępstw w każdym roku oddzielnie w przedziale lat 2000-2004. W przypadku zadania 19.4. zdarzały się przypadki podawania <i>kradzieży</i> jako kategorii przestępstw, w której nastąpił największy spadek wykrywalności na podstawie wyliczenia procentowego (a nie w punktach procentowych).</p>

Zadanie 20. (4 pkt)

Przyporządkuj wymienione przyczyny niepowodzeń prawidłowego funkcjonowania systemu prawnego (oznaczone literami A – E) do opisanych sytuacji. (o numerach 1 – 4) np. 5 – F.

- A. Formułowanie praw w sposób niezrozumiały
- B. Niemożność sformułowania prawa w ogóle
- C. Stanowienie praw sprzecznych
- D. Nieopublikowanie lub nieudostępnianie praw poddanym
- E. Zbyt częste modyfikowanie przepisów prawnych

Podstawą zadania były opisy przedstawionych sytuacji prawnych (L.L. Fuller, *Moralność prawa*) i wskazane przez autora przyczyny niepowodzeń funkcjonowania prawa. Zadaniem zdających było prawidłowe przyporządkowanie przyczyn do opisów.

Sprawdzane umiejętności Zadanie sprawdza umiejętności z II obszaru standardów: zdający powinni wykazać się umiejętnością identyfikowania przyczyn i skutków różnych wydarzeń i procesów.
Łatwość zadania 0,87 – łatwe
Typowe poprawne odpowiedzi zdających 1 – B, 2 – D, 3 – A, 4 – C
Najczęściej powtarzające się błędy Wpisywanie zamiast C odpowiedzi E w punkcie 4.
Komentarz Maturzyści nie mieli większych problemów z rozwiązaniem tego zadania, a sporadyczne błędy wynikały z nieumiejętności czytania ze zrozumieniem i z braku rozumienia funkcji prawa.

Zadanie 21. (4 pkt)

Na podstawie wybranych fragmentów ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r.– Kodeks karny (Dz U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553) wykonaj polecenia (21.1.–21.3.).

Polecenie w zadaniu zostało sformułowane do tekstu źródłowego, na podstawie którego zdający mieli odpowiedzieć na pytania.

Sprawdzane umiejętności Zadanie sprawdza umiejętność analizy źródła normatywnego – obszar II standardów dla poziomu podstawowego.
Łatwość zadania 0,64 – umiarkowanie trudne
Typowe poprawne odpowiedzi zdających ➤ 21.1. zbrodnia, występki ➤ 21.2. humanitaryzm, poszanowanie godności człowieka ➤ 21.3. kara – grzywna, środki karne – przepadek przedmiotów, nawiązka, świadczenie pieniężne
Najczęściej powtarzające się błędy ➤ 21.2. Powinny być to osoby o twardym sumieniu. ➤ 21.3. Wypisywanie wszystkich środków karnych wymienionych w ustawie (Art. 39).
Komentarz Egzaminatorzy stwierdzali, że wielu maturzystów nie czyta ze zrozumieniem aktów prawnych. Błędy wynikają również z nierozumienia pojęć prawnych.

Zadanie 22. (8 pkt)

Po przeczytaniu tekstu wypisz numery zdań, w których przedstawiono fakty oraz numery zdań zawierających opinie.

Podstawą zadania był tekst publicystyczny Igora Miecika: *Nie kupuj kradzionego*.

<p>Sprawdzane umiejętności Zadanie sprawdza umiejętność z II obszaru standardów: odróżniania zdań zawierających informacje o faktach od zdań zawierających opinie.</p>
<p>Łatwość zadania 0,88 – łatwe</p>
<p>Typowe poprawne odpowiedzi zdających Fakty – 1, 2, 5, 8 Opinie – 3, 4, 6, 7</p>
<p>Przykładowe błędy Przypadkowe wybory</p>
<p>Komentarz Zdający wykazali się dość dobrą umiejętnością rozpoznawania zdań zawierających fakty i zdań zawierających opinie.</p>

Zadanie 23. (4 pkt)

Przeczytaj tekst i na jego podstawie oraz na podstawie wiedzy własnej wykonaj polecenia (23.1.–23.4.).

Podstawą zadania był tekst źródłowy normatywny. Analiza przytoczonych fragmentów pozwoliła zdającym odpowiedzieć na pytania 23.1. – 23.3., natomiast zadanie 23.4. wymagało wykazania się wiedzą.

23.1. (1 pkt)

Wyjaśnij, dlaczego w Polsce nie stosuje się kary śmierci wobec sprawców zbrodni.

23.2. (1 pkt)

Napisz, w jakich okolicznościach przytoczony protokół dopuszcza stosowanie kary śmierci.

23.3. (1 pkt)

Napisz, jakie konsekwencje prawne powstają w wyniku ratyfikacji umowy międzynarodowej.

23.4. (1 pkt)

Podaj nazwę organu państwa, który ratyfikował Protokół nr 6 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, dotyczący zniesienia kary śmierci.

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętności z obszaru II i obszaru I standardów dla poziomu podstawowego. Zdający powinni odczytywać ze zrozumieniem przepisy prawne ilustrujące przedstawiony problem (zadania: 23.1. – 23.3.), natomiast rozwiązanie zadania 23.4. wymagało wykazania się wiedzą na temat funkcji i hierarchii norm prawnych.

Łatwość zadania

0,41 – trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

- 23.1. W Polsce nie stosuje się kary śmierci, ponieważ Polska ratyfikowała Protokół nr 6 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.
- 23.2. Protokół dopuszcza stosowanie kary śmierci za czyny popełnione w czasie wojny lub gdy istnieje zagrożenie wojną.
- 23.3. Staje się ona obowiązującym prawem wewnętrznym w danym państwie.
- 23.4. Prezydent RP.

Najczęściej powtarzające się błędy

- 23.1. Polska ratyfikowała protokół.
- 23.2. Wyłącznie za czyny popełnione w czasie wojny.
- 23.3. Po ratyfikacji umowy międzynarodowej państwo zobowiązuje się do jej przestrzegania.
Nie stosuje się kary śmierci, ponieważ Polska jest krajem katolickim, a Kościół jest jej przeciwny. Zabroniona jest też przez dekalog.
- 23.4. Parlament (lub Prezydent, Marszałek Sejmu, Rząd).

Komentarz

Zdający nie odwoływali się do Protokołu nr 6 lub pomijali nr protokołu.

Zadanie 24. (10 pkt)

Przeczytaj zamieszczony poniżej tekst i wykonaj polecenia (24.1.–24.3.).

Podstawą zadania był tekst publicystyczny M. Safjana, *O jakości prawa*. Na podstawie tekstu zdający odpowiadali na pytania dotyczące zasad i warunków funkcjonowania prawa w Polsce.

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza rozumienie czytanego tekstu (korzystanie z różnych źródeł informacji) oraz interpretowanie stanowiska autora tekstu dotyczące roli i znaczenia prawa w Polsce. Są to umiejętności z obszaru II standardów dla poziomu podstawowego.

Łatwość zadania

0,43 – trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

- 24.1. Funkcjonariusze publiczni, zarówno adresaci, jak i wykonawcy prawa powinni kierować się następującymi zasadami:
  - działaniem w dobrej wierze
  - służenie innym
  - pomijanie własnych interesów.

lub:

- Funkcjonariusze publiczni powinni przejawiać wolę akceptowania prawa, stosować je z przekonaniem służenia innym, a także stosować prawo w dobrej wierze.
- 24.2. Prawnicy w państwie prawa muszą starać się rozumieć istotę państwa prawa, powinni spoglądać na prawo z perspektywy norm ponadustawowych, ogólnych zasad i wartości systemu. Każdy z nich powinien też oceniać konstytucyjność prawa.

lub:

- Zadaniem prawników w państwie prawa jest ocena konstytucyjności państwa prawa, znajomość i rozumienie prawa. Prawnicy powinni patrzeć na prawo z perspektywy norm ponadustawowych, ogólnych zasad i wartości systemu.
- 24.3. Prawo przez duże „P” jest to prawo etyczne, moralne, tradycyjne, zgodne z poczuciem prawa każdego obywatela. Jeśli prawo przez małe „p” (prawo zapisane w ustawach) będzie zgodne z prawem przez duże „P”, dana społeczność będzie je akceptować i chętniej będzie przestrzegać tego prawa. Tak więc prawo moralne i tradycyjne powinno być wyznacznikiem do tworzenia prawa pisanego, na którym opiera się państwo prawa.

lub:

- Według mnie, autor prawo przez duże „P” pojmuję w szerszy sposób – jako dorobek kulturowy, jako czynnik integrujący społeczeństwo, jako czynnik porządkujący sytuację w państwie. Natomiast prawo przez małe „p” jest uściśleniem Prawa, jest jakby jego aktem wykonawczym.

Najczęściej powtarzające się błędy

- 24.1. „Wykonawcy prawa” i „adresaci prawa” powinni się kierować odpowiednim poziomem kultury prawnej i świadomością prawną społeczeństwa. Prawo ma być instrumentem wolności skutecznie przeciwdziałającym nieprzewidywalności.
- 24.2. Zadaniem jest zaangażowanie się w obronę swego klienta według prawa, zapewnienie korzyści państwu.
- 24.3. Według mnie, autor próbuje wyjaśnić i uświadomić to, że prawo pisane przez małe „p” nie gra zbyt dużej roli w społeczeństwie, prawo musi być jasne, dobitne i konsekwentne, powszechnie zatwierdzone. System prawny bądź kodeks musi być stworzony przez fachowców, ludzi, którzy interesują się dobrem ogółu, dopiero wtedy można będzie powiedzieć, że żyjemy w państwie prawa.

Komentarz

Zdający nie odczytali metaforycznego znaczenia sformułowań: „prawo przez małe „p”, „prawo przez duże „P”.

Zadanie 25. (15 pkt)

Napisz list otwarty do redakcji, w którym przedstawisz i uzasadnisz swoje stanowisko w sprawie toczącej się dyskusji na temat zaostrzenia kar jako sposobu walki z przestępczością. W liście zwróć szczególną uwagę na aspekty prawne, polityczne, społeczne i ekonomiczne. Wykorzystaj materiały źródłowe (co najmniej trzy), które zostały zamieszczone w teście.

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętność pisania dłuższego tekstu własnego, czyli wypowiedzania się w formach przyjętych w życiu publicznym oraz umiejętność argumentowania swego stanowiska i korzystania ze źródeł informacji – obszar III standardów dla poziomu podstawowego.

Łatwość zadania

0,51 – umiarkowanie trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

Zdający, którzy otrzymali wysoką liczbę punktów, w swoich wypowiedziach zajmowali stanowisko w dyskusji na temat zaostreżenia kar jako sposobu walki z przestępczością. Wypowiedzi miały formę listu do redakcji, w którym uzasadniali zajęte stanowisko, posługując się argumentami prawnymi, politycznymi, społecznymi i ekonomicznymi. W liście wykorzystywali trzy materiały źródłowe zawarte w arkuszu egzaminacyjnym. Prace te charakteryzowały się jasnym sformułowaniem stanowiska, poprawnym doбором argumentów i przykładów oraz poprawnym odwołaniem się do źródeł.

Najczęściej powtarzające się błędy

- brak daty listu, podpisu lub nagłówka.
- brak zapisów wskazujących na wykorzystanie źródeł
- opis sytuacji zamiast podawania aspektów w określonych dziedzinach
- przedstawianie własnego stanowiska bez uzasadnienia
- argumentowanie tylko jednego z aspektów
- część zdających niewłaściwie zrozumiała polecenie „zajmij stanowisko” i formułowała następującą wypowiedź: „Moje stanowisko w przyszłości to minister, prawnik”

Komentarz

Maturzyści nieuważnie przeczytali polecenie. Niektórzy nie zrozumieli zadania. Zdający komentowali bieżącą sytuację polityczną, a nie odnosili się do polecenia. Błędy świadczą o braku umiejętności zajęcia stanowiska. Liczne są prace, w których jest argumentowanie zajętogo stanowiska tylko w aspekcie społecznym. Należy podkreślić również, że argumentacja maturzystów często jest bardzo nieporadna językowo. Często w pracach zdający pomijali niektóre elementy charakterystyczne dla formy listu oficjalnego.

Arkusz II – poziom rozszerzony

Arkusz II składał się z dwóch części. Pierwsza zawierała materiał źródłowy wraz z zadaniami, które wymagały od zdających interpretacji oraz oceny zjawisk zachodzących we współczesnym świecie. Zadania sprawdzały umiejętność analizy różnych źródeł informacji (źródła pisane, w tym teksty normatywne i źródło ikonograficzne). Za tę część zdający mogli otrzymać 20 punktów.

Po zakończeniu pracy z materiałem źródłowym zdający wybierali jeden z dwóch zaproponowanych tematów i pisali krótki spójny tekst, wykorzystując zamieszczone w arkuszu materiały źródłowe, które korespondują z tematami. Zadania w drugiej części egzaminu sprawdzają umiejętności opisane we wszystkich obszarach standardów dla poziomu rozszerzonego. Za tę część zdający mogli otrzymać 30 punktów.

Opis zadań egzaminacyjnych. Sprawdzane umiejętności, typowe odpowiedzi i uwagi do rozwiązań maturzystów

Zadanie 26. (1 pkt)

Na podstawie fragmentów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Napisz, w jakich wypadkach można zakazać działalności partii politycznej.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku

Artykuł 11

1. Rzeczpospolita Polska zapewnia wolność tworzenia i działania partii politycznych. Partie polityczne zrzeszają na zasadach dobrowolności i równości obywateli polskich w celu wpływania metodami demokratycznymi na kształtowanie polityki państwa. [...]

Artykuł 13

Zakazane jest istnienie partii politycznych i innych organizacji odwołujących się w swoich programach do totalitarnych metod i praktyk działania nazizmu, faszystów i komunizmu, a także tych, których program lub działalność zakłada lub dopuszcza nienawiść rasową i narodowościową, stosowanie przemocy w celu zdobycia władzy lub wpływu na politykę państwa albo przewiduje utajnienie struktur lub członkostwa.

Źródło: Dz. U. z 1997 roku, nr 78, poz. 483

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętności z II obszaru standardów – rozumienie i interpretowanie aktów normatywnych.

Łatwość zadania

0,62 – umiarkowanie trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

➤ Jeżeli stosują się do totalitarnych metod, jeżeli praktykują nazizm, faszystów i komunizm, jeżeli stwierdzono, że w swym programie lub działalności dopuszczają nienawiść rasową i narodowościową, jeżeli stosują przemoc w celu zdobycia władzy lub wpływu na politykę państwa, jeżeli ich członkostwo lub struktura ma być utajniona.

➤ W programach partii istnieje odwołanie do haseł (metod i praktyk) totalitarnych, nazizmu, faszyzmu, komunizmu, rasizmu; partia stosuje przemoc w celu zdobycia władzy lub wpływania na politykę; struktura i członkostwo nie jest jawne; dopuszcza się nienawiść narodowościową.

Najczęściej powtarzające się błędy

- Pomijanie wszystkich warunków, które uniemożliwiają działalność partii politycznej.
- Najczęściej nie pisano o utajnieniu struktur lub członkostwa, lub o zdobyciu władzy.

Komentarz

Zdający nie potrafili odczytać aktu prawnego zgodnie z poleceniem. Również nie uwzględniali w swojej wypowiedzi wszystkich powodów, które skutkują zakazem działalności partii politycznej.

Zadanie 27. (3 pkt)

Przeczytaj zamieszczony poniżej tekst i wykonaj polecenia (27.1. – 27.2.).

„Zasady i programy są w polityce ważne, ale decydującą rolę odgrywają okoliczności, które są tak nieskończenie różnorodne, że myśląc o polityce, musimy korzystać z doktryn. Przynajmniej one mają jakąś intelektualną spójność. Często doktryna jest jedyną wskazówką pozwalającą ocenić zmiany polityczne. Zawsze też ma pewne walory intelektualne, dla których warto ją studiować. Jednocześnie należy zdawać sobie sprawę z tego, że w rzeczywistym sprawowaniu władzy rola jej jest bardzo ograniczona. Każde bowiem uzasadnienie jakiegoś kierunku politycznego formułowane jest w kategoriach abstrakcyjnych i gdy zmieniają się okoliczności, uzasadnienie to popycha partię dalej, niż rzeczywistość chciałaby się znaleźć. Kiedy tak się zdarza, zachodzi konieczność modyfikacji albo polityki, albo doktryny. Czasem obu”.

Źródło: K. Minogue, *Polityka*, Warszawa 1997, s. 85-89.

27.1. (1 pkt)

Wyjaśnij przedstawioną przez autora zależność pomiędzy doktryną a programem politycznym.

27.2. (2 pkt)

Wyjaśnij, dlaczego – zdaniem autora – programy partii politycznych powinny być budowane na podstawie doktryn (podaj dwie przyczyny).

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętność korzystania z różnych źródeł informacji i wnioskowania na ich podstawie – II obszar standardów dla poziomu rozszerzonego.

Łatwość zadania

27.1. 0,51 – umiarkowanie trudne

27.2. 0,75 – łatwe

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

27.1.

- Zależność między doktryną i programem politycznym polega na tym, że program jest wyprowadzony z doktryny. Jest ona bardziej ogólna i dlatego przedstawia szersze założenia polityczne. Program jest praktyczną realizacją teoretycznej wizji zawartej w doktrynie politycznej.

<p>lub</p> <p>➤ Zależność między doktryną i programem politycznym polega na tym, że program jest wyprowadzony z doktryny. Jest ona bardziej ogólna i dlatego przedstawia szersze założenia polityczne. Program jest praktyczną realizacją teoretycznej wizji zawartej w doktrynie politycznej.</p> <p>27.2.</p> <p>➤ Ponieważ doktryny mają jakąś intelektualną spójność, często są wskazówką pozwalającą ocenić zmiany polityczne.</p> <p>lub</p> <p>➤ Doktryna jest często jedyną wskazówką, która pozwala ocenić zmiany polityczne. Doktryny posiadają intelektualną spójność.</p>
<p>Najczęściej powtarzające się błędy</p> <p>27.1.</p> <p>➤ Doktryna jest kreowana, bo możliwości wprowadzenia programu politycznego są różnorodne i trzeba stosować ogólniki, aby można było ogarnąć całość programu. Także, gdy okoliczności się zmieniają, trzeba czasem zmienić program lub doktrynę, a – gdy to już się zrobi – czasem doprowadza to do zmiany także i drugiego elementu.</p>
<p>Komentarz</p> <p>Maturzyści popełniali błędy, które świadczą o braku zrozumienia pojęć doktryna i program polityczny. Zdający mieli również problemy ze zrozumieniem zależności między doktryną a programem politycznym. Niekiedy zdający przepisywali tekst źródłowy. Natomiast w zadaniu 27.2. maturzyści najczęściej podawali prawidłowe odpowiedzi.</p>

Zadanie 28. (4 pkt)

Przeczytaj tekst i na jego podstawie wykonaj polecenie.

Podaj dwie cechy programów politycznych, które byłyby zgodne z zaproponowaną w tekście wizją porządku społecznego. Uzasadnij wybór.

Podstawą zadania był fragment tekstu Encykliki Jana Pawła II *Dives in misericordia*.

<p>Sprawdzane umiejętności</p> <p>Zadanie sprawdza umiejętności z II i III obszaru standardów. Zdający na podstawie analizy materiału źródłowego formułują i uzasadniają przyjęte stanowisko z zakresu problemów społecznych.</p>
<p>Łatwość zadania</p> <p>0,36– trudne</p>
<p>Typowe poprawne odpowiedzi zdających</p> <p>➤ Wizję porządku społecznego proponowanego przez Jana Pawła II charakteryzują dwie podstawowe cechy – sprawiedliwość, podparta jednak „głębszą mocą”, to jest miłością. Program polityczny pozbawiony miłości, a odwołujący się do samej sprawiedliwości może bowiem zostać wypaczony i przekształcić się w antysprawiedliwość. Ta oparta jest na nienawiści i okrucieństwie oraz nietolerancji. Z kolei miłość pozwala na wykształcenie się w człowieku miłosierdzia wobec bliźniego. Suma tych cech w pełni oddaje koncepcję głoszoną w encyklice <i>Dives in misericordia</i>.</p>

Najczęściej powtarzające się błędy

➤ Umiarkowanie programu politycznego, aby nie dopuścić do wypaczenia i nazbyt dużego radykalizowania wizji „porządku społecznego”, nie dopuścić do zwalczania przeciwników wszelkimi metodami. Pozytywne nastawienie do obywateli i przeciwników politycznych, zgodnie z zasadą, że sama sprawiedliwość może doprowadzić do wypaczeń, ale jeśli działaniami kieruje miłość, wszystko układa się wspaniale.

Komentarz

Maturzyści najczęściej wymieniali tylko sprawiedliwość bez określania dodatkowych wartości. Zdarzało się, że przepisywali tekst źródłowy.

W wielu pracach uzasadnienie wyboru cech programów politycznych nie odnosiło się do postaw i zachowań społecznych.

Zadanie 29. (3 pkt)

Na podstawie zamieszczonego tekstu wykonaj polecenie.

Napisz, jakie założenia leżą u podstaw zasady pomocniczości i zasady proporcjonalności działania Unii Europejskiej w odniesieniu do Państw Członkowskich.

Podstawą zadania był tekst *Traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy*.

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętności z II obszaru standardów – rozumienie i interpretowanie aktów normatywnych.

Łatwość zadania

0,34 – trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

➤ Unia Europejska opiera swoje działania na zasadzie pomocniczości i zasadzie proporcjonalności, ponieważ uznaje prymat w działaniach organów narodowych i samorządowych państw członkowskich przed organami unijnymi, Unia realizuje tylko zadania wynikające z Konstytucji UE, szanuje tożsamość narodową państw członkowskich.

➤ Wszystkie państwa UE są równe wobec Konstytucji Unijnej z równoczesnym poszanowaniem tożsamości narodowej, konstytucji poszczególnych krajów, funkcji państwa, terytorium, porządku publicznego i bezpieczeństwa narodowego. W sprawy, które nie należą do jej kompetencji, ingeruje w takim zakresie, w jakim nie może to być wykonane przez państwo członkowskie i jeżeli możliwe jest lepsze osiągnięcie celu na poziomie UE. Podstawą zasady proporcjonalności jest założenie, że zakres oraz forma działań Unii nie wykracza poza zakres, który jest konieczny do osiągnięcia celów Konstytucji.

Najczęściej powtarzające się błędy

➤ Zasada pomocniczości: państwo członkowskie samo decyduje, na jakie cele przeznaczyć unijną pomoc, UE niczego nie narzuca, UE działa tylko tam, gdzie kraj nie jest w stanie sobie poradzić jako samodzielne państwo lub gdy na poziomie Unii państwo członkowskie jest w stanie wypracować lepsze skutki działania.

➤ Zasada proporcjonalności: UE działa zgodnie z zasadami w Konstytucji.

Komentarz

Maturzyści cytowali wprost art. 11 w całości z tekstu źródłowego.
Wyjaśniali, na czym polegają zasady pomocniczości i proporcjonalności.

Zadanie 30. (4 pkt)

Na podstawie tekstu wykonaj polecenia (30.1., 30.2.).

30.1. (3 pkt)

Wyjaśnij trzy zasady ograniczania wolności jednostki w społeczeństwie.

30.2. (1 pkt)

Podaj interpretację pojęcia dobra wspólnego według jednej z zasad ograniczania wolności jednostki w społeczeństwie.

Zdający analizowali teksty publicystyczne M. Królikowskiego: *Czyje cele, które wartości* i na jego podstawie rozwiązywali zadanie.

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętności z II obszaru standardów. Na podstawie analizy źródła zdający wyjaśniają i interpretują zasady normujące życie społeczne.

Łatwość zadania

30.1 0,58 – umiarkowanie trudne

30.2. 0,43 – trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

30.1.

➤ Zasada krzywdy – polega na ograniczeniu wolności jednostki w ramach wyrządzonej przez nią krzywdy innej jednostce. Zasada prawnego moralizmu – mówi o możliwości narzucenia przez społeczeństwo jednostce pewnych ograniczeń dotyczących poglądów moralnych czy ogólnym ustalaniu pewnych aksjomatów (np. wolność i ochrona własności). Zasada paternalizmu – głosi, iż społeczeństwo ma prawo ograniczyć jednostkę w ramach wolności w celu urzeczywistnienia dobra tej jednostki.

➤ Zasada krzywdy – wolność jednostki może być ograniczona wówczas, gdy ktoś swym zachowaniem wyrządza krzywdę innym. Zasada prawnego moralizmu – mówi o kształtowaniu przez państwo i prawo światopoglądu i moralności obywateli. Państwo przez wykładnię prawną narzuca to, co jest dobre, a co złe, np. zakaz kazirodtwa. Zasada paternalizmu – to nakazywanie obywatelom czegoś w trosce o ich dobro i zdrowie, wynikające z założenia, że bez przymusu obywatele nie stosowaliby się do danych zasad, np. zakaz sprzedaży alkoholu nieletnim lub obowiązek szkolny do 18 roku życia.

30.2.

➤ Gdy ograniczy się wolność człowiekowi, który krzywdzi innych ludzi, uwolni się ich od grożącego niebezpieczeństwa, zatem dla dobra wspólnego wszystkich ludzi pozbawia się wolności człowieka, który naraża to dobro.

➤ Dobra wspólne, powiązane z zasadą ograniczania wolności jednostki, może oznaczać stworzenie wspólnego dobra, jakim będzie bezpieczny kraj.

Najczęściej powtarzające się błędy

30.1.

- Nakazanie obywatelom czegokolwiek, co jest konieczne ze względu na ich własne dobro.
- Kształtowanie wśród obywateli przekonań światopoglądowych, etycznych, religijnych.
- Wolność jednostki może być ograniczona wówczas, gdy jednostka wyrządza krzywdę innym.

30.2.

- Ograniczanie dobra wspólnego powstaje poprzez stosowanie różnych zakazów ograniczających ludzi.

Komentarz

Najwięcej problemów sprawiły piszącym zasady prawnego moralizmu i paternalizmu. Łączyli te zasady, przepisując tekst bezkrytycznie. W wyjaśnieniu dobra wspólnego podawano przykłady zamiast wyjaśnienia.

Zadanie 31. (4 pkt)

Przeczytaj zamieszczone teksty i na ich podstawie wykonaj polecenia (31.1. – 31.3.).

31.1. (2 pkt)

Wskaż przedstawione przez autorów dwie przyczyny ewolucji poglądów politycznych Polaków po 1989 roku.

31.2. (2 pkt)

Przedstaw dwie wymienione przez autorów przyczyny kryzysu polskiego systemu partyjnego.

31.3. (2 pkt)

Przedstaw dwa skutki kryzysu systemu partyjnego w Polsce, odwołując się także do własnej wiedzy.

Zdający analizują trzy teksty publicystyczne i na ich podstawie oraz wiedzy własnej oceniają sytuację polityczną i społeczną w kraju.

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętności z obszaru II i III standardów dla poziomu rozszerzonego. Maturzysta powinien wykorzystać informacje o życiu społecznym i politycznym ze źródeł oraz ocenić współczesne wydarzenia z punktu widzenia kultury i etyki życia publicznego.

Łatwość zadania

31.1. 0,51 – umiarkowanie trudne

31.2. 0,50 – trudne

31.3. 0,55 – umiarkowanie trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

31.1 Bardzo długie oczekiwanie Polaków na poprawne efekty transformacji, niezgoda obywateli na strofowanie ich przez polityków.

31.2. Skupienie się partii na rywalizacji, brak etosu partii politycznych.

<p>31.3 Niska frekwencja w wyborach parlamentarnych, wzrost poparcia Polaków dla wartości tradycyjnych i konserwatywnych.</p>
<p>Najczęściej powtarzające się błędy</p> <p>31.1.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Polska polityka była misyjna, podporządkowana wielkim celom. Po zwycięstwie Leszka Millera przemieniła się w politykę cyniczną, w której cele podporządkowane zostały instrumentom i socjotechnice. <p>31.2.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Korupcja oraz cynizm. <p>31.3.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Rewolucja. Brak wzorców politycznych, ich poprawności, brak bezpieczeństwa.
<p>Komentarz</p> <p>W wielu pracach maturzyści mylą skutki z przyczynami.</p>

Zadanie 32. (1 pkt)

Napisz, jaki problem ilustruje przedstawiony rysunek satyryczny Henryka Sawki.

Podstawą zadania było źródło ikonograficzne.

<p>Sprawdzane umiejętności</p> <p>Zdający dokonuje krytycznej analizy materiałów źródłowych. Zadanie sprawdza umiejętności z II obszaru standardów dla poziomu rozszerzonego.</p>
<p>Łatwość zadania</p> <p>0,61– umiarkowanie trudne</p>
<p>Typowe poprawne odpowiedzi zdających</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Rysunek przedstawia problem społeczny, jakim jest niska frekwencja w wyborach. ➤ Rysunek przedstawia problem, jakim jest brak chęci udziału w głosowaniach wyborczych.
<p>Najczęściej powtarzające się błędy</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Problem dotyczy niedopuszczenia do wyboru prezydenta. Najwidoczniej ktoś obawia się tego, że przez większość osób nie zostanie wybrany.
<p>Komentarz</p> <p>Maturzyści błędnie rozpoznali problem. W pracach zdających częste było opisywanie rysunku, a nie nazywanie problemu.</p>

Zadanie 33. (30 pkt)

Temat 1.

Skonfrontuj koncepcję programową Unii Europejskiej (wartości i relacje między UE a Państwami Członkowskimi) i zasady jej pomocniczego działania z pojęciem ojczyzny, dobra wspólnego i patriotyzmu. Czy dostrzegasz w niej zagrożenie dla tożsamości narodu politycznego, czy szansę dla jego promocji? Omów dwa przykłady.

Temat 2.

Powołując się na zaprezentowane teksty źródłowe, przedstaw, jakie są cechy jawnego życia publicznego we współczesnej demokracji (omów trzy cechy). W jaki sposób mogą one pozwolić na rozwój „prywaty i tradycyjnego polskiego indywidualizmu”, a w jaki sposób w realizacji dobra wspólnego? Wymień dwa przykłady rozwiązań mogących zagwarantować to ostatnie.

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętności zapisane w obszarze III standardów dla poziomu rozszerzonego. Należą do nich: pisanie tekstu własnego, formułowanie i uzasadnianie ocen współczesnych wydarzeń z punktu widzenia kultury i etyki życia publicznego, dobieranie argumentów i przykładów, sprawne posługiwanie się poprawną polszczyzną.

Łatwość zadania

33.1. (treść) 0,35 – trudne

33.2. i 33.3. (walory językowe) 0,77 – łatwe

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

Temat 1.

➤ Zdający, którzy otrzymali najwyższe wyniki, porównywali koncepcję programową Unii Europejskiej i zasady jej pomocniczego działania odpowiednio z pojęciami: ojczyzna, dobro wspólne i patriotyzm. Podawali dwa przykłady, które ilustrowały problem i odpowiadali na pytanie, czy koncepcja programowa Unii jest zagrożeniem dla tożsamości narodu politycznego, czy też szansą dla jego promocji. W większości prac zdający zajmowali stanowisko, w którym przedstawiali korzyści płynące z naszego przystąpienia do Unii, wymieniali tu większą możliwość podróżowania, studiowania, otwarcie rynków pracy, a także dopłaty dla rolników. W pracy wykorzystywano co najmniej trzy materiały źródłowe zamieszczone w arkuszu egzaminacyjnym. Konstrukcja pracy charakteryzowała się spójnością (wstęp, rozwinięcie, zakończenie), poprawnością językową oraz właściwym doбором argumentów, przykładów i właściwym wykorzystaniem materiałów źródłowych.

Temat 2.

➤ Zdający, którzy otrzymali najwyższe wyniki, omawiali trzy cechy jawnego życia publicznego; tu najczęściej wskazywano rolę mediów jako „czwartej władzy”, publikowanie dochodów polityków, jawność działania partii, dostępność elektoratu do swoich przedstawicieli. Następnie określali wpływ każdej z nich na rozwój prywaty i tradycyjnego polskiego indywidualizmu oraz realizację dobra wspólnego. Na dwóch przykładach maturzyści przedstawiali takie rozwiązania, które mogą zagwarantować realizację dobra wspólnego. Najczęściej wskazywali konieczność nowych uregulowań prawnych. W pracy wykorzystywali co najmniej trzy materiały źródłowe zamieszczone w arkuszu egzaminacyjnym. Prace były spójne kompozycyjnie (wstęp, rozwinięcie, zakończenie) oraz poprawne językowo. Wartość pracy oceniano ze względu na właściwy dobór argumentów i przykładów oraz materiałów źródłowych.

Najczęściej powtarzające się błędy**Temat 1.**

- Niezrozumienie tematu – zdający pisali ogólnie o Unii, jej genezie, strukturach i korzyściach wynikających z wstąpienia Polski do UE.
- Brak związków między koncepcją programową UE a pojęciem ojczyzny, patriotyzmu, dobra wspólnego.
- W jednostronny sposób dokonywano doboru źródeł (przepisywanie, parafrazowanie źródeł bez interpretowania, wnioskowania, uogólniania).
- Nie zajmowano jednoznacznego stanowiska.

Temat 2.

- Mylenie cech jawności życia publicznego z cechami demokracji. Jeśli prawidłowo określano cechy życia publicznego, to w dalszej części pracy często brakowało argumentacji. Taka praca wówczas była traktowana jako niezgodna z tematem.
- Posługiwanie się sloganami, stawianie nielogicznych tez, omawianie zbędnych zagadnień, pisanie o patriotyzmie, o wadach i zaletach narodowych.

Komentarz

Największą trudność sprawiało zdającym właściwe zrozumienie tematu, pisanie na temat oraz umiejętność korzystania ze źródeł. Czytając prace zdających, można odnieść wrażenie, że ich autorzy nie potrafią wykorzystać zamieszczonych w arkuszu tekstów. Egzaminatorzy zwracają uwagę, że maturzyści nie mają świadomości, na czym polega wykorzystanie załączonych materiałów źródłowych. W wielu pracach maturalnych zdający przepisywali duże fragmenty tekstów lub je streszczali. Natomiast materiał źródłowy powinien potwierdzać przyjętą argumentację, zajęte stanowisko, wyrażoną opinię lub służyć polemice. Materiał źródłowy może być też punktem wyjścia samodzielnych rozważań autora.